

SVOBODNA SLOVENIJA

Año (Leto) XVIII (13)
Štev. (No.) 25

ESLOVENIA LIBRE

BUENOS AIRES.
22. junija (junio) 1961

Vidovdanska ustava

Ustava je v vsaki državi osnovni zakon, ki ureja politično, kulturno, gospodarsko, socialno in versko življenje njenih prebivalcev. Od nje je odvisna njihova sreča in blagostanje. Zato je tako važno, kakšne ustave imajo države, zlasti tiste, v katerih živi več različnih državnih narodov.

Taka država je Jugoslavija. Prva njena ustava je bila Vidovdanska, ki narodom Jugoslavije ni prinesla sreče in zadovoljstva in je bila zato vzrok vseh poznejših nesreč v državi.

Nekak prvi osnutek odnosno želja, kakšna naj bi bila ustava skupne države Slovencev, Hrvatov in Srbov, je bil poudarjen že v Krfski deklaraciji z dne 20. junija 1917, sklenjeni med srbsko vlado in londonskim Jugoslovanskim odborom. V njej je bilo poudarjeno, naj „svobodno izvoljena skupščina izda s številčno kvalificirano večino državno ustavo“. Isto je zahteval Hrvatski sabor v svojem sklepu z dne 29. oktobra 1918, da mora ustavotvorna skupščina „z vnaprej določeno kvalificirano večino, ki bo povsem zavarovala pred vsakim majoriziranjem, končno odločiti takó obliko vladavine, kakor tudi notranjo ureditev naše države, temelječo na popolni enakopravnosti Slovencev, Hrvatov in Srbov“.

Volitve v ustavotvorno skupščino so bile 10. nov. 1920. Izvoljenih je bilo 419 poslancev. Na Slovenijo jih je odpadlo 38. Razdeljeni so bili takole: Slov. ljudska stranka 14, Sam. kmetijska stranka 8, Jug. soc. demokratska stranka 6, Kom. stranka Jugoslavije 5, Jug. dem. stranka 3 in narodno soc. stranka 2. Poslanci Radičeve Hrvatske republikanske seljačke stranke (49) sploh niso prišli v Beograd. V vsem ni predložilo pooblastila 52 poslancev. Abstinenco Radičevih poslancev so obsodili predstavniki vseh polit. skupin. Hrvatski politik dr. Trumbić je n. pr. v govoru 23. aprila 1921 poudaril, da bo nanje padla vsa odgovornost za posledice, ki bodo iz takega zadržanja nastale.

Na zahtevo predsednika vlade Stojana Protića je skupina pravnikov, v kateri je bil tudi Slovenec dr. Bogumil Vošnjak, izdelala osnutek ustave. Na podlagi tega osnutka je Stojan Protić pripravil svoj ustavni načrt, ki ni bil centralističen in je predvideval razdelitev države na 9 samoupravnih edinic. Ta načrt pa ni prišel v razpravo, ker je moral Protić pod pritiskom svojih nasprotnikov odstopiti. V skupščino je prišel v debato ustavni načrt Pašičeve koalicijske vlade. Ta je bila sestavljena iz Srbske Narodne radikalne stranke in Jugoslovanske demokratske stranke, v kateri so bili vključeni tudi slovenski liberalci pod vodstvom dr. Gregorija Žerjave. Ta ustavni načrt je bil strogo centralističen in unitarističen. Med drugim je predvideval razdelitev države na oblasti, od katerih nobena ne sme imeti več kot 800.000 prebivalcev, kar je bil hud udarec zahtevi po Združeni Sloveniji.

O ustavnem načrtu Pašičeve koalicijske vlade je razpravljala skupščinski ustavni odbor od 4. februarja do 5. aprila. Ker pa je vladi grozila nevarnost, da bo ostala v manjšini že v odboru samem — pri načelnem glasovanju o Vidovdanski ustavi je dobila v odboru samo en glas večine — je Pašić s političnimi in gospodarskimi koncesijami pridobil poslance Jugoslovanske muslimanske stranke, da so se pridružili vladni večini. Poslanec Narodnega kluba dr. Mate Drinković je vladi očital, da si je večino ustvarila s 300 milijoni dinarjev. Debata o načrtu Vidovdanske ustave v plenumu narodne skupščine je potekala od 5. aprila do 27. maja. Končno glasovanje o sprejetju ustave je bilo 28. junija. Izpadlo je takole: Od 419 poslancev ustavotvorne skupščine je glasovalo samo 258 poslancev. Za sprejetje Vidovdanske ustave je bilo le 223 poslancev. In sicer so zanjo glasovali poslanci srbske Narodne radikalne stranke, Jugoslovanske demokratske stranke — tudi vsi njeni slovenski poslanci liberalci —, poslanci Samostojne kmetijske stranke ter poslanci Jug. muslimanske stranke. Proti ustavi je bilo oddanih 35 glasov, glasovanja se pa ni udeležilo 161 poslancev. Med temi so bili poslanci Jugoslovanskega kluba (dr. Korošec) in Narodnega kluba (Dr. Trumbić), ki so v

znak protesta proti centralistični ustavi pred glasovanjem zapustili sejno dvorano.

Razprava o ustavnem načrtu je bila ves čas živahna in ostra. Opozicijske stranke so ali predložile celotne ustavne načrte, ali pa spreminjemale predloge k posameznim ustavnim določilom. Jugoslovanski klub, v katerem so bili poslanci SLS, Hrvatske pučke stranke in Bunjevske-šokačke stranke, je svoje spreminjemale predloge postavil z utemeljitvijo, da vladni ustavni načrt „ne odgovarja sporazumu med srbsko vlado in Jugoslov. odborom na Krfu“, je nasproten tudi adresi Narodnega večja regentu in njegovemu odgovoru na to adresno ob zedinjenju, ne odgovarja dalje „pravica, željam in potrebam hrvatskega in slovenskega naroda, niti principom demokracije, svobode in ravnopravnosti“. Proti vladnemu ustavnemu načrtu so poslanci Jugoslov. kluba tudi zato, ker so prepričani, da bo ta ustava zrahljala temelje, na katerih počiva država“.

Poslanci Jugoslov. kluba so v svojem ustavnem načrtu predvidevali dvodolni sistem: politično in socialno-ekonomsko zbornico. Razdelitev države na 6 edinic: Srbija, Hrvatska s Slavonijo in Medimurjem, Bosna in Hercegovina z Dalmacijo, Črna gora, Vojvodina in Slovenija s Prekmurjem. Vsaka edinica naj ima pokrajinskega namestnika in svojo vlado, ki je najvišji organ pokrajinske samouprave, ki naj bi obsegala: notranje zadeve, trgovino in obrt, gradbo, gozdove in rudnike, kmetijstvo, agrarno reformo, prehrano, prosveto in verstvo, zdravje, socialno politiko, pravosodje in finance.

Svoje ustavne načrte so predložile tudi ostale opozicijske stranke. Tako je načrt ustave Narodnega kluba predvideval 5 osnovnih načel: edinstvo države, suverenost naroda, individualno svobodo, socialno pravičnost ter federativno ureditev države, ki naj bi bila razdeljena na 5 pokrajin. Zemljoradniški klub je tudi predlagal vrsto gospodarskih in političnih zahtev. Soc. stranka je zahtevala socialistično republiko, obširen socialen program, pri delitvi države na oblasti je pa odklanjala vse „historične in plemenske vidike“ (Etbin Kristan, dr. Milan Korun). Tudi komunisti so zahtevali obširen socialni in politični ter gospodarski program.

Med debato so v narodni skupščini na poslance Jugoslovanskega in Narodnega kluba že tudi začeli leteti očitki „separatizma“. To so jim zlasti očitali dr. Žerjav, dr. Kukovec in dr. Vošnjak. Toda poslanci teh dveh klubov se na to niso ozirali ter so odločno branili koristi svojih narodov. Dr. Korošec je n. pr. v govoru dne 1. aprila 1921 med drugim naglašal: „Glavni kriterij, po katerem je vladni načrt razdelil državo na oblasti je številka. Šele sekundarni kriterij so prirodne, ekonomske in kulturne prilike. Glavno je številka. Ako zahtevajo kulturne in narodne razmere širšo oblast, se ta ne more ustnoviti, ker je glavno pač številka, vse drugo pa sekundarnega pomena. Mi dobro vemo, zakaj polagate vi tako važnost na razdelitev po številki. Vi ste dali številki nalogo, da naj ubije zgodovinske poglede na razdelitev zemlje. Večina Hrvatov in Slovencev je za veliko večje oblasti, za oblasti, ki bi imele, da rečem odkrito, zgodovinske meje. In to zaradi tega, ker mislimo, da bomo v svojih zgodovinskih mejah lahko uspešneje branili in nadaljevali svoje kulturno, gospodarsko in politično življenje. Mi mislimo, da je treba kontinuiteto našega kulturnega, političnega in gospodarskega življenja ohraniti, da je zaradi tega treba ohraniti pokrajine, ki jih je ustvarila zgodovina. nam ni glavna reč zgodovina, nam je glavna reč nadaljevanje in kontinuiteta našega kulturnega, političnega in gospodarskega življenja. Mi se od vlade razlikujemo ne samo glede na razdelitev zemlje, glede na teritorialno razdelitev, marveč tudi v vprašanju razdelitve državne oblasti po pokrajinah. Mi zahtevamo, dosledni svojemu demokratskemu principu in cilju, da čim več ljudstva sodeluje pri zakonodavstvu in samoupravi, zato mi zahtevamo delegacijo zakonodavstva in samouprave tistim pokrajinam.“

Dr. Josip je pa v razpravi o svobodnem šolstvu zahteval Slovencev in

Priprave za gospodarsko konferenco Lat. Amerike

Kakor smo že poročali v prejšnji številki našega tednika, je Kennedy poslal na potovanje je Južni Ameriki svojega stalnega delegata pri OZN, Adlaia Stevensona, da bi ugotovil iz direktnih razgovorov s posameznimi južnoameriškimi predsedniki in njihovimi gospodarskimi strokovnjaki, kakšno in kolikšno pomoč potrebujejo južnoameriške države, da se bodo mogle zavarovati pred prodirajočo nevarnostjo komunizma.

Stevenson je začel z obiskom v Caracasu v Venezueli, od tam je odletel v argentinski Buenos Aires, nato v Montevideo v Urugvaj, nakar se je podal v Brazilijo na razgovore s Quadrosom. Iz Brazilije je odletel v Asunción na sestanek z diktatorjem Stroessnerjem. Po razgovorih z njim je Stevenson izjavil, da mu je Stroessner obljubil, da bo razpisal prihodnje leto volitve, za katere pravi, da bodo svobodne. Stevenson je Stroessnerju tudi povedal, da bi ZDA z večjim zadovoljstvom pomagala Paragvaj, če bi ta država imela demokratsko vlado.

Iz Asuncióna bi moral Stevenson oditi na obisk v Bolivijo, vendar je potovalni načrt zaradi napetih razmer v La Paz spremenil v toliko, da je najprej odletel v Čile, da bi dal bolivijski vladi čas za temeljitejšo policijske ukrepe proti komunističnim izgrednim

kom do njegovega prihoda. V Čilu se je sestel s predsednikom Alessandrijem.

V La Paz je prišlo ob Stevensonomem prihodu do divjih demonstracij, v katerih je bilo ubitih pet oseb. Komunistični izgrezniki so hoteli zažgati tudi poslopje dnevnika La Nación. Med demonstranti je bilo veliko študentov.

Iz La Paza je odletel v Limo, prestolnico Perúja, kjer so ga tudi dočakali demonstranti. Iz Lime je odletel v Quito, glavno mesto Ekvadorja.

Po vseh državah so ga vlade prosile, da bi ZDA podprla njihova prizadevanja z dolarsko pomočjo. Tako ga je Venezuela prosila za ok. 450 milijonov dolarjev, Argentina za ok. 500 milijonov, Brazilija tudi za ok. 500 milijonov itd. Z najmanjšim zneskom se je zadovoljil paragvajski diktator Stroessner, ki je izjavil, da ne potrebuje več, kakor 2 milijona dolarjev severoameriške pomoči.

Kakor je bilo že pred Stevensonomvim potovanjem napovedano, je bila za sredino julija sklicana v urugvajskem letovišču Punta del Este gospodarska konferenca ameriških držav. To konferenco so sedaj preložili na mesec avgust, zlasti na zahtevo Brazilije in Argentine, ker da se hočejo vse južnoameriške države nanjo temeljito pripraviti in že tudj vedeti, kolikšno pomoč morejo pričakovati od ZDA.

Zadusen upor v Bolgariji

Po poročilih agencije AP in Radio Svobodna Evropa je prišlo v Bolgariji do upora proti sedanji vrsti komunističnega režima. Upor so vodili štirje bolgarski generali, vendar je bil zatrt, ker je eden od upornikov izdal načrt za upor vladni policiji. Uporniki so hoteli odpraviti Moskvi naklonjeni komunistični režim Todorja Živkova in ga nadomestiti, kakor so sami trdili, s komunističnim režimom jugoslovanske vrste. Generali, ki so pripravljali upor, so:

Veljče Georgijev, poveljnik druge armade in član bolgarskega CKKP od leta 1954 dalje; Slavčo Transki, direktor vojne akademije v Sofiji; Panajot Karakačanov, vrhovni poveljnik bolgarske vojske; Tetko Stojanov, poveljnik vojaške policije od leta 1957 dalje. Tajna policija je te generale zaprla in menijo, da jih bodo obtožili ob prihodnjem zasedanju kongresa KP, ki bo v začetku prihodnjega leta.

Omenjeni štirje generali so bili v tesni zvezi z drugima dvema bivšima generaloma, ki sta bila izgnana iz bolgarske KP leta 1957 ter z Nikolom Kufardžijevim, vodjem enotnega bol-

garskega delavskega sindikata, ki je bil tudi izobčen iz KP.

Vsi omenjeni so bili aktivni partizani med nemško okupacijo Bolgarije. Transki se je boril tudi proti Titovim gverilcem v zahodni Bolgariji leta 1949, še eno leto potem, ko je Tito prelomil s Kremljem. Pozneje ga je sofijska tajna policija aretirala, ker se je začel nagibati na Titovo stran, vendar je bil leta 1954 rehabilitiran in končno imenovan za direktorja vojne akademije.

Bolgarski komunistični režim je trenutno v velikih škripcih. Gospodarstvo je na tleh, ker se kmetje upirajo sodelovati v prisilnih kolektivnih kmetijah. Bolgarija, rdeča Kitajska in severna Koreja so bili prvi sovjetski sateliti, ki sa z vso naglico upeljali kolektivno kmetijstvo po vzgledu ZSSR. Hruščev je leta 1959 pohvalil vse te tri satelite zaradi te politike.

Toda bolgarski kmetje se upirajo taki politiki režima in proizvodnja v Bolgariji rapidno pada. Lansko leto je moral sam predsednik Živkov javno priznati, da je država v veliki nevarnosti, ker je vsa produkcija padla na tako nizko raven.

Pred novo berlinsko krizo

Hruščev ni hotel zaostajati za Kennedyjem in se je končno odločil, da bo tudi on podal „poročilo“ sovjetskim narodom in satelitom o svojih razgovorih s Kennedyjem. Povedal ni nič novega, kar že ne bi bil prej povedal tolikokrat, namreč: da ne dovoli volitev v Vzhodni Nemčiji skupno z Zahodno, da ne dovoli spremeniti meje med sedanjo Poljsko in Vzhodno Nemčijo in da Berlin spada v Vzhodno Nemčijo, s katero bo, če v pol leta zahodnjaki ne bodo pristali na njegov način združitve obeh Nemčij, podpisal mirovno pogodbo in dal vzhodnonemškemu režimu vse pravice nad kontrolo dohoda v zahodni Berlin. Tako bodo morali zahodnjaki z vzhodnonemškim komunističnim režimom razpravljati za dovoljenja za dohod v zahodni Berlin.

Edina novost v Hruščevem poročilu je bila njegova izjava, da bo „vsak

Hrvatov branil z besedami: „če mislite državno edinstvo ohraniti z uniformiranjem, če hočete vse vtakniti v uniforme in pod šajkače, to ne bo dolgo držalo. Če ne bo svobode, prostosti, ne bo zadovoljnosti, ne bo pravega reda.“

Ob razmišljanju o teh zgodovinskih dejstvih na 40. obletnico sprejetja Vidovdanske ustave ponovno spoznavamo kako pravilna in dalekovidna je bila politika dr. Antona Korošca. Ko bi za svoje delo dobival več opore v konstruktivnem in aktivnem sodelovanju hrvatskih poslancev, in manj nasprotovanja slovenskih opozicionalec, ki so

ta predlog izjavila, da je to osebno mnenje tega senatorja, ker se ni vladno stališče do Berlina v ničemer spremenilo. V Zahodni Nemčiji so odločno nastopili proti slehernemu mešetarjenju za Berlin, prav tako zahodnoberlinski župan Brandt.

V Angliji se je oglasil glede Berlina stari maršal Montgomery ter je ves svet začudil z nepremišljeno izjavo, da naj bi vsi zavezniki, umaknili svoje oborožene sile ne samo iz Berlina, pač pa tudi iz obeh Nemčij, zahodnjaki pa še iz ostale zahodne Evrope in pustili obe Nemčiji, naj se sami uredita. Angleško časopisje in politiki v Bonnu so silovito napadli Montgomeryja zaradi teh izjav. Označili so ga za podobnega strahopetca kakor Chamberlaina, ki je vedno popuščal Hitlerju, kadar koli je ta zagrozil zaveznikom. Časopisje piše, da Hruščev ni demokrat, kar morda Montgomery misli, in da mu ni za pomirjenje Evrope, pač pa za nadaljne osvajanje. Hruščev se ne pritožuje nad Berlinom zato, ker so tam zavezniški oboroženi oddelki, ampak zato, ker je zahodni Berlin postojanka svobodnega demokratskega sveta sredi komunistične tiranije.

Zaradi bližajoče se krize z ZSSR v zvezi z berlinskim vprašanjem, so se v ZDA začeli pojavljati predlogi, naj bi Kennedy proglasil „pripravno stanje“ v ZDA, kakor v vojnem času. Prav tako naj ZDA znova začne z atomskimi poskusi in Zahodno Nemčijo in Japonsko oborožijo z atomskimi orožjem.

ZDA morajo tudi posvetiti več svoje pomoči svobodnim državam za njihovo obrambo. Moč in pripravljenost privlačujeta prijatelje, je mnenje ameriških vodilnih krogov. ZDA naj bi tudi čim prej začela z zračno in pomorsko blokado Kube.

Največja nevarnost za ZDA in njene zaveznike je naraščanje komunistične nevarnosti v Aziji, Afriki in Latinski Ameriki. Najbolj, kar ZDA potrebujejo, pa je jasna, dolgoročna in premočrtna zunanja politika. Kennedy naj bi odslej naprej opustil sleherni misel na nove vrhunske konference o Berlinu, Kubi, Laosu ali Vietnamu, dokler se ne bi prej pomenil s Hruščevom o svobodi Poljske, Madžarske, češkoslovaške in drugih sovjetskih satelitov.

IZ TEDNA V TEDEN

V Venezueli so odkrili novo zaroto, ki bi bila morala sprožiti splošno vstajo proti dr. Betancourtovi vladi dne 8. junija. Pripravljala sta jo dva upok. častnika, pristaša prejšnjega predsednika Péreza Giméneza. — V Caracasu so levičarsko usmerjeni dijaki zažgali avtomobil ameriškemu veleposlaniku, medtem ko je bil na slavnosti na uni-verzi.

Brazilski predsednik Quadros je uveljavil svojo voljo nad stavkajočimi vseučiliščniki v mestu Recife. Ko so stavkarji uvideli, da nimajo nobenih izgledov za dosego svojih levičarskih polit. ciljev, so s stavko prenehali. Vlada je pa v mestu še naprej obdržala močne vojaške oddelke z naročilom, da preprečijo morebitne javne izgrede od levičarjev nahujskanih kmečkih množic.

Castro bi rad s političnimi ujetniki še naprej izsiljeval ZDA. Prvotno svojo pontudbo, da je pripravljen izpustiti 1173 političnih ujetnikov za 500 lahkih traktorjev, je zvišal z zahtevo, da mu morajo Amerikanci dati traktorjev v vrednosti 28 milijonov dolarjev. Komisija strokovnjakov za traktorje se je vrnila v ZDA ter to Castrovo zahtevo sporočila odboru gibanja „Traktorji za svobodo“.

Jasno je, da bi kubanski nasilnik Castro rad dobil za vrednost 28 milijonov dolarjev okoli 6.000 traktorjev, na svobodo bi pa izpustil manj političnih pripornikov kot je obljubil v začetku, ko je govoril, da jih je pripravljen izpustiti 1.214. V ZDA se je pa začelo javljati nezadovoljstvo nad gornjim odvrtnim barantanjem s človeškimi življenji. — Castro je „nacionaliziral“ brez plačila odškodnine 97 privatnih avtobusnih družb.

Rudolf Nurejev, vodilni plesalec v plesalski skupini leningraškega baleta, ki je prejšnji teden z velikim uspehom gostoval v Parizu, ni hotel s člani omenjenega baleta nadaljevati potovanja iz Pariza v London. Na letališču je zaprosil francoske policijske oblasti za zaščito, kajti ostali člani so ga hoteli s silo spraviti v letalo.

Praznik slovenske pesmi

Imeli ga bomo zopet dne 25. junija t. l. Pripravlja nam ga pa Slovenski pevski zbor v San Justu v proslavo 10-letnice obstoja in delovanja društva.

Desetletnica obstoja društva je bila že v domovini v rednih razmerah kar lepa in pomembna obletnica. V izseljenstvu je tem bolj, ker je delovanje v društvi zaradi razsežnosti naselij, v katerih so naseljeni slovenski rojaki, mnogo večja. Po ure in ure daleč se je treba voziti na seje, sestanke in pevске vaje. Žrtvovati dragocen čas, pa tudi denar. In to vse za druge, za skupnost. Zato moramo delo teh požrtvovalnih ljudi ceniti in ga z vsemi sredstvi podpirati, kadar je treba in kadar se nudi priložnost.

In taka priložnost je slavnostni koncert za 10-letnico Slovenskega pevškega zbora v San Justu v nedeljo dne 25. junija ob 17. uri v dvorani sester dominikank poleg farne cerkve v Ramos Mejia, ki ga bo zbor izvajal pod vodstvom svojega dirigenta Štefana Drenška.

Slovenski pevski zbor v San Justu je bil ustanovljen na pobudo g. Janka Mernika v aprilu leta 1951. Vodil ga je tedaj Rudi Marinič. Pod njegovim dirigentstvom je zbor nastopal vse do leta 1956, ko je prevzel mesto pevovodje Janko Zakrajšek. Za njim je pa prišel za delo v zboru junija meseca leta 1957 sedanji dirigent Štefan Drenšek. Ob ustanovitvi je zbor štel 25 članov in članic, sedaj jih pa ima nad 30.

Pevski zbor v San Justu so rodile potrebe in želja po lepem petju ter ohranitvi slovenske pesmi. Zato zbor poje že od ustanovitve pri vsaki slovenski maši ter pri vseh slovenskih prosvetnih in kulturnih prireditvah, ki jih imajo slovenski rojaki v Našem domu v San Justu. Avgusta meseca 1957 se je zbor lepo predstavil tudi širši argentinski javnosti v San Justu s koncertom, katerega so se med drugimi udeležili tudi moronski škof msgr. Raspanti ter krajevni predstavniki civilnih in vojaških oblasti.

Tako si zbor vsa leta s požrtvovalnim delom pevovodje in vseh njegovih članov prizadeva, da bi ostala živa slovenska narodna, umetna ter nabožna pesem v močnem slovenskem naselju v San Justu, a na njeno lepoto nenehno opozarja zlasti mlajši slovenski rod in ga tako ohranja v živi slovenski narodni skupnosti.

K 10-letnici Slovenskemu pevskemu zboru v San Justu, njegovemu pevovodji in vsem pevčkam ter pevčim iskreno čestitamo. Vsem želimo še veliko uspehov pri njihovem napornem, nesebičnem ter požrtvovalnem delu, vso slovensko javnost pa prosimo, da jih pri tem izdatno podpira.

Zveza slovenskih protikomunističnih General De Gaulle po prekinjenih razgovorih z alžirskimi uporniki za ureditev alžirskega problema, ni izgubil upanja, da bo končno le našel zadovoljivo rešitev. Med tem so mu pa začeli povzročati skrbi francoski poljedelci, ki nastopajo proti vladi zaradi preniknih cen poljedelskim proizvodom. V nekaterih mestih je že prišlo do izgredov.

Spominska proslava v Clevelandu

borcev v Clevelandu, ZDA, je tudi letos priredila spominsko proslavo za padle slovenske protikomunistične borec in vse ostale žrtve druge svetovne vojne. Proslava je bila v soboto, dne 3. junija v Clevelandu.

Zbrane rojake je nagovoril g. Hočvar ter dal takoj besedo glavnemu govorniku g. Milanu Zajcu, ki je sam doživel strahotne morije komunistov prve junjske dni pred 16 leti ter se mu je po nečloveških naporih posrečilo rešiti se iz jame in pobegniti v svet.

V svojem govoru je Milan Zajc prikazal vse gorje, ki se je zgrnilo ob napadu nacistov in fašistov na slovensko domovino, ki so ga pa potem še postotterili domači komunisti s svojo krvavo revolucijo. Slovenski ljudje so bili brezpravna raja. Na eni strani jih je preganjal okupator, na drugi strani mu pa stregel po življenju komunistični nasilnik. V obrambi lastnega življenja mu ni preostalo ničesar drugega, da je selgel po orožju in si zavaroval lastno življenje. Tako so nastale prve vaške straže, tako potem legionari in domobranci.

Tragične dogodke pred šestnajstimi leti v Vetrinju ob vračanju domobrancev, njihov prevoz in izročanje komunistom ter zločinski morijo komunistov slovenske neoborožene mladine, je pa Milan Zajc popisal takole:

„Po ukazu, da se morajo vsi bivši vojniki premestiti iz taborišča Vetrin v Italijo, in na obljubo Angležev zopet oborožiti, se je to dejansko izvršilo tako, da so jih na kamionih odpeljali proti Jugoslaviji, ne pa v Italijo. Takoj na postaji Področica so dobili domobranec prve udarce s puškinimi koptiti od Angležev, ki so s silo napolnili živinske vozove s človeškimi žrtvami. Ko so bili domobranec v zaprtih vozovih, so pridrveli iz poslopja železniške postaje in iz gozda, ki je bil okrog postaje, krvi žejni Titovi komunisti in planili na plen, ki ga jim je pripravil Anglež, kot sestradani volkovi, da si s slovensko krvjo utišajo maščevalno žejo.

Vlak se je ustavljal v predoru. Komunisti kričijo, razbijajo po vozovih in grozijo s smrtjo in mučenjem. Izven predora se vlak znova ustavi. Pretep in pobiranje vrednih predmetov. Okrog dveh ponoči je vlak prispel v Kranj. Kraj kričanja in pretepanja obsedene množice do taborišča, ki je bilo izven mesta. Tu je komunistični komisar doma iz Vrhniko po hudem pretepanju ustrelil 17-letnega domobranca. Mučnik je ležal na mestu, kjer ga je ustrelil komunistični komisar, do jutra, da so ga domobranec imeli vedno pred očmi. Zjutraj je bil pogreb. Grob so izkopali domobranec sami v neposredni svoji bližini in ga pokopali. Menda je bila to zadnja domobranska žrtev, ki so jo pokopali domobranec sami in goreče molili za njegovo dušo. Edina tolažba in opora sta ostali domobranec vera in zaupanje v Boga in Marijo, kajti tega jim komunisti niso mogli odvzeti. Vojaški duhovniki so hodili med svojimi vojniki, dajali tolažbo in pogum za prenašanje trpljenja, ki je še čakalo slovenske protikomuniste. Gorje vojaku, če so dobili pri njem svetinjico Brezmadežne ali rožni vene. Komunist je te svete predmete poteptal v blato, domo-

branca pa, pri katerem je našel te stvari, pretepel do krvi.

Prvi junij. Lepo sončno jutro. Domobranec, vsi pretepeni in ranjeni se pomikajo skozi Kranj, ki je bil ves okrašen z zastavami in Titovimi slikami. Št. Vid nad Ljubljano: križeva postaja slovenskih protikom. borcev. Vlak je vozil skozi Ljubljano in že zavil na dolenjsko progo. Slehernemu se je stisnilo srce, kajti zavedel se je, da gre v Kočevje, kjer bo trpljenje, mučenje in smrt. Ni mogoče popisati prizora v Ljubljani za klavnico, kjer je bilo zaradi porušenega mostu treba prestopiti na drug vlak. Pretep, kričanje. Komunisti in civilisti, ki so bili na zidu ograje in okrog, so metali kamenje v domobranec. Na drugi strani je bil vlak poln slovenskih protikom. borcev in četnikov. Bilo jih je vseh 1600. V junjskem vročem popoldnevu je vlak stal do šestih zvečer. Po ljubljanskih cerkvah je zazvonilo Ave Marija. Na smrt obsojeni so molili angelsko češčenje in dali zadnji večerni pozdrav Mariji, ki jim je bila edina še v tolažbo in upanje za lažje prenašanje trpljenja. Vlak vozi proti Kočevju. Skozi zamrežena okna fantje opazujejo luči, ki so jih pozdravljale in se od njih poslavljale iz vasi, ki so jih branili pred komunisti. Ob sončnem vzhodu se je vlak ustavljal na postaji Kočevje. Vrata se odpro, iz vozov se poženejo pretepeni domobranec. Komunisti so že čakali na prihod vlaka. Kočevsko gmnazijo so napolnili z domobranec popolnoma do podstrešja. Odstranjevali so morali opeko, da so prišli do svežega zraka. Bil je drugi junij, prva sobota. Odbrani krvoločni titovi komunisti so se takoj lotili dela. Iz gimnazije so odvažali skupine po 200 mož od Rokodolskega doma. Tu so jih zvezali in nakladali na kamione ter jih prevažali v Kočevski Rog, kjer je bilo klanje, morišče in grob za tisoče slovenskih mož in fantov. V šupi pred Rokodolskim domom je bil velik kup vojaških oblek, ki so bile krvavo pomazane. To so bile obleke že na tisoče pobitih protikomunističnih borcev Srbov in Hrvatov. Isto tako je bil v sobi en meter visok kup nastrožene žice. S to žico so vezali protikomunistične borec po dva ali tri skupaj in jih nalagali na kamione kot drva. Vsak avto so spremeljali po štirje komunistični krvniki, ki so s posebnimi sredstvi povzročali še večje trpljenje zvezanim domobranecem.

UVELJAVLENJE SLOVENCEV V SVETU

V našem listu smo že ponovno pisali o uspehih, ki so jih dosegli ali jih dosegajo slovenski rojaki po svetu na katerem koli področju, ali v športu, plavalstvu, ali pa kot umetniki ter usposobljene učne moči na raznih zavodih. Zlasti teh je že precej, kot smo mogli pred časom ugotoviti iz brošure, v kateri je vseuč. prof. dr. Jože Velikonja v Severni Ameriki objavil podatke o tistih slovenskih novonaseljencih, ki so dokončali vseuč. študije na raznih univerzah v inozemstvu ter sedaj poučujejo na raznih kolegijih in vseučiliščih, zlasti v ZDA.

Sedaj nam poročajo, da je dr. Jože Velikonja v ZDA za svojo strokovno usposobljenost kot geograf dobil novo priznanje. Na drugem mestu poroča-

Zadnja pesem slovenskih protikomunističnih vojakov je bila na čast Mariji „Češčena si Marija“. Domobranec so jo peli na kamionu ob krohotanju partizanov. Sredi temnega Kočevskega Roga so se začele detonacije bomb, strelji dostrelki, ki so pele smrtno pesem. Še bližje: vpitje podivjanih komunistov in stokanje mučenih domobrancev. Saj so jim povzročali rane že pri sezuvanju čevljev, ker so komunisti za odvezovanje vezalk rabili samo nože. Vsakemu domobranec so odvzeli obleko, da so ga potem laže mučili in sramotili.

Grob je bil globok 11 do 12 metrov. Kraška jama se je polnila v soboto, nedeljo in ponedeljek. Med tem časom so vedno streljali s strojnimi in metalnimi ročne granate na ranjene in umirajoče domobranec, ki so trgale kose mesa, da je mučeniška kri poškopila tudi stene skupnega groba. Umirajoči kurati so na kupu med svojimi umirajočimi vojaki molili in peli pogrebne molitve, izročali trupla s krvjo prepojeni slovenski zemlji, duše pa priporočali Vsemogočnemu. Kri je tekla in se pretakala po truplih, da se je slišalo žuborenje, kot žuborenje potoka. Ni mogoče popisati trpljenja mučenikov. Povedati pa je treba, da so slovenski domobranec junaško prenašali zverinsko mučenje in brezmejno trpljenje. Ni bilo slišati ne pritožb, ne preklinjanja. Umirali so tako, kot jih je učila njihova verna mati: z globoko vero in odpusčenjem svojim sovražnikom. Zadnja molitev s krvjo zalitih ust se je slišala iz skupnega groba: „Bog, odpusti jim, saj ne vedo, kaj delajo.“ Ta molitev je bila tako glasna, da so jo slišali tudi morilci, ki so bili pred jama, in so zatem še z večjim besom sipali granate na ranjena trupla.

Govornik je zatem povedal, da se mu je peti dan po tej strahotni moriji posrečilo priti iz skupnega groba. Komunisti so nato v skupne grobove metali živo apno, puščali dušilne pline, nato pa jih zasuli s kamenjem in zemljo.

Pričevanje Milana Zajca o mučenju in pobijanju slov. protikomunističnih borcev je napravilo na vse globok vtis.

Po njegovem govoru je bil kratek prizor, ki ga jče pred leti napisal begunski duhovnik Miklavčič, zatem pa je oktet pod vodstvom g. Riglerja zapel „Doberdob“ in venček „Nebo žari“.

Naslednji dan t. j. 4. junija je bilo spominsko romanje k Mariji na Charlton Rd. Za slovenske žrtve je opravil sv. daritev g. msgr. Matija Škerbec.

mo, da ga je Zveza ameriških geografov poslala kot svojega zastopnika na kongres italijanskih geografov v Trstu. Po vrnitvi v ZDA je pa dr. Velikonja dobil povabilo univerze v Madisonu v Wisconsinu, ki ima enega najbolj priznanih geografskih oddelkov v Združenih državah Amerike, da bi predaval zemljepisje v poletnem tečaju 1961. Za kongres ameriških geografov, ki bo avgusta meseca v East Lansingu, Michigan, je pa Zveza ameriških geografov naprosila dr. Velikonjo, naj bi na njem poročal o svoji študiji italijanske emigracije v ZDA.

Tudi iz Brazila nam sporočajo vsele novice o uspehih, ki jih dosegajo naši rojaki na tamošnjih znanstvenih zavodih. Tako je univ. profesor Enij Alojzij Fonda postal direktor oddelka klasičnih jezikov na filozofski fakulteti mesta Assis. Naš drugi rojak, univerzitetni profesor Franc Košuta, je v Sao Paulo postal direktor inženirske fakultete univerze Mackenzie. Univ. prof. Franc Košuta je študiral gimnazijo v Ljubljani. V mestu Sao Joao del Rei v državi Minas pa je profesor na fakulteti Don Bosco slovenski duhovnik Alojzij Zver.

Gornjih poročil smo res veseli, saj potrjujejo kako slovenski rojaki s svojo sposobnostjo v svojih poklicih lepo napredujejo, s tem pa tudi uveljavljajo ugled slovenskega imena v svetu.

RAVNATELJ MARKO BAJUK UMRL

Ob zaključku te številke je prišlo iz Mendoze brzojavno sporočilo, da je na praznik argentinske narodne zastave v terek, dne 20. junija 1961, umrl v Mendozu ravnatelj Marko Bajuk. Zadel ga je kap.

„Dan edinosti“ je v Zahodni Nemčiji 17. junij, ko se spominjajo upora svojih sorojakov leta 1953 v Vzhodnem Berlinu, ki so ga komunisti zadržili s krvjo in nasiljem, saj so med drugim 71 upornikov obsodili na smrt in javno postrelili. Po vsej Zah. Nemčiji so bile velike spominske slavnosti vseh polit. skupin. V Bonnu je govoril kancler dr. Adenauer in zavrnili zadnje sovjetske predloge za združitve obeh Nemčij. Naglašal je, naj svetovi z dejanjem pokažejo, da so za ublažitev napetosti in za utrditev miru v svetu s tem, da sprejmejo predlog zahodnih zaveznikov,

ARGENTINA

V Argentini je 20. junij vsako leto posvečen narodni zastavi. Je to namreč obletnica njenega ustvaritelja generala Manuela Belgrana, ene najbolj simpatičnih osebnosti argent. narodne zgodovine. V terek je bila že 141. obletnica njegove smrti. Spominjali so se je po vsej državi. Kot v prejšnjih letih je bila tudi letos po vseh garnizijah zaprisega novih vojaških obveznikov. Glavne svečanosti so pa bile letos v mestu Rosario, kjer stoji veličasten spomenik, posvečen narodni zastavi. Pri slavnosti v tem mestu je bil narzvoč tudi predsednik republike dr. Frondizi.

Predsednik dr. Frondizi je prejšnji petek na večerji pri inozemskih častnikarjih v govoru omenjal naloge, ki jih morajo opravljati svobodni častnikarji. Naglašal je, da je v Argentini popolna svoboda tiska in da častnikarji pri svojem delu nimajo prav nobenih ovir. Zatem je razvijal misli o delu in ciljih vlade ter omenjal, da je že vidna pot, ki vodi k medsebojni slogi in razumevanju med Argentinci. Vlada je namreč v službi naroda in ne zasleduje ozkih strankarskih političnih ciljev. Končno je izrazil upanje, da bo Argentina v kratkem dosegla tak razvoj, da bo vidnejša tudi med svetovnimi silami.

Dne 16. junija t. l. je bila šesta obletnica mornariške vstaje proti ted. Peronovem režimu. Po njenem neuspehu so nahujskane podivjane tolpe po Bs. Airesu zažigale cerkve, ropale ter plenile in dajale duška svojim nizkotnim nagonom. Za padle žrtve so bile maše, javna spominska proslava pa je bila pred spomenikom Osvoboditelja San Martina.

V Buenos Airesu se je mudil prejšnji teden šef dušnopastirske službe pri am. vojaškem letalstvu general major Terence P. Finnegan s svojimi pobočniki, vojaškimi kurati s častniškimi čini. Namen njegovega potovanja je bil pregled, kako je v dušnem pastirstvu poskrbljeno za člane ameriške letalske misije v Argentini, kakor tudi želja po navezavi osebnih stikov z argentinskimi vojaškimi duhovniškimi oblastmi.

Po daljšem bivanju v Severni Ameriki ter obisku Castrove Kube, se je vrnil v Bs. Aires poslanec dr. Rodríguez Araya. Že v Caracasu je dal častnikarjem izjavo, da so ga Castrovi mišičniki na Kubi slekli in pri njem stikali, če nima doljarjev. Naglasil je svoje začudenje nad tem, kako so se mogli najti argentinski politiki ter nasadili Castrovcem, da niso videli dejanskega položaja takega kot je: komunistično diktaturo, zgrajeno na nasilju in prevari. Pravi pekel. Zatrjeval je, da bo po vrnitvi v domovino začel javno gonjo proti Castrovi diktaturi na Kubi in proti komunizmu sploh ter braniti vojsko, ki je v Argentini zaščitnica ustavnosti in reda.

Peronisti ne bodo več vodili jalove abstinence politike z oddajanjem praznih glasovnic, ampak bodo nastopili s sistematično opozicijo proti vladi. Pri volitvah bodo nastopali, če bo le mogoče, sami, če pa to ne bo mogoče, bodo pa podprli tisto stranko, ki je vladi najbolj nevarna in ji pomagala do uspeha nad vladnimi kandidati. Z vlado peronistov ne bodo delali nobenega sporazuma več glede integracionistične politike. Kdor bo delal to, ga bodo proglasili za „izdajalca“. To je povedal ing. Alberto Iturbe, glavni tajnik peronističnega gibanja. Omenil je tudi, da si koordinacijski in nadzorni svet peronističnega gibanja prizadeva, da bi koordinirala in povezala delovanje vseh neoperonističnih strank, da bi s skupnim nastopom dosegali večje uspehe. V ta namen je dalo že pristanek za razgovore 7 vodilnih osebnosti iz raznih neoperonističnih skupin. Med temi so dr. Atilio Bramuglia, polkovnik Domingo Mercante ter drugi. Glavno prizadevanje peronistov je pa sedaj ustvariti v javnosti tako razpoloženje, da bi vlada morala dati splošno amnestijo, ter da bi bila peronistična stranka priznana.

MEDNARODNI KONGRES GEOGRAFOV V TRSTU

V začetku aprila je bil v Trstu kongres italijanskih geografov. Ker pa so bili na njem zastopani geografi iz Jugoslavije, Avstrije in Združenih držav Amerike, je imel kongres mednarodni značaj. Udeležilo se ga je nad 700 geografov.

Zvezo ameriških geografov je na kongresu zastopal slovenski rojak dr. Jože Velikonja, profesor na vseučilišču Southern University v Carbondale, Ill. Na kongresu geografov v Trstu je imel tudi zanimivo predavanje in sicer o zemljepisni porazdelitvi v Italiji rojenih prebivalcev, živčih sedaj v Severni Ameriki.

naj bi prišlo do združitve obeh Nemčij na osnovi svobodnih volitev,

Iz političnega življenja jugoslovanske emigracije

Resolucija Izvršnega sveta Osrednjega odbora Bosansko-hercegovskih in sandžaških Hrvatov-muslimanov

Dne 1. marca t. l. je zasedal Osrednji odbor Bosansko-hercegovskih in sandžaških Hrvatov muslimanske vere ter sprejel resolucijo o svojih narodno-političnih težnjah. Objavljena je bila v glasilu tega združenja „Islam“ tudi z dne 1. marca 1961.

V njej med drugim ugotavlja, da drugo polovico XX. stoletja označuje silno narodno prebujenje in ustvarjanje narodnih držav. Zemljepisne karte se vsako leto menjajo zaradi nastajanja novih držav. Ustanavljanje narodnih držav je zahteva časa in prvi pogoj za svetovni mir. Tudi hrvatski narod ima pravico do svobode in do svoje samostojnosti, to pa ne na verski nestrpnosti, ampak pod narodnim praporom. Zato poziva vse mednarodne činitele, da pravico do samoopredelitve priznajo tudi hrvatskemu narodu na vsem „njegovem etnično-zgodovinskem področju“.

Ker pa je na hrvatskem ozemlju več ver, nobena ne sme zase zahtevati prvenstva. Zato naj bi bila „cerkev v bodoči hrvatski državi ločena od države, svoboda veroizpovedovanja pa z zakonom zajamčena“. Država mora zagotoviti verski pouk mladine po šo-

lah, podpirati pa gmetno katoliško, muslimansko, pravoslavno, židovsko in protestantsko vero. Vsako nasilno „prekrščenje“ mora biti prepovedano.

Bodoča oblika hrvatske države naj bi imela demokratsko osnovo. Vladati mora v njej demokratski parlamentarni red. Popolna svoboda za vse državljane. Po zahtevi gornjega muslimanskega združenja naj bi bila bodoča hrvatska država razdeljena na dve federalni edinci in sicer naj bi bila prva: Hrvatska, Slavonija, Dalmacija in Istra, druga pa Bosna, Hercegovina in Sandžak. Vsaka federalna edinica naj bi imela svojo vlado.

V zaglavju „Gospodarska in kulturna obnova Hrvatske“ govore predstavniki hrvatsko usmerjenih muslimanov o nalogah vlade za obnovo gospodarskega življenja in kulturnih prizadevanj. Omenjajo obnovo šolstva, industrije, poljedelstva. Zavzemajo se za to, da morajo kmetje dobiti nazaj vso zemljo, ki so jim jo vzeli komunisti. Privatna iniciativa mora biti z zakonom zajamčena. Podjetja, ki so v državni upravi, razen tistih, ki so splošno koristni, naj dobe v upravo delavci, ki naj za to ustanove svoje delniške družbe.

V nadaljnjih poglavjih svoje resolucije Osrednji odbor Bosansko-hercegovsko sandžaških muslimanov nastopa

proti Hrvatom. Nastopa proti uvajanju ji očita, da se meša v muslimansko verska vprašanja pri volitvi muslimanskega verskega poglavarja, da gospodarsko izrablja Bosno in Hercegovino ter na njenem področju podpira tiste, ki so proti Hrvatom. Nastopa proti uvajanju tkzv. srbsko-hrvatskega, jugoslovanskega ali celo hosanskega jezika. Pravoslavni manjšini, ki bi po ozvedbi tega muslimanskega načrta ostala v hrvatski državi, naj bi bile zagotovljene vse pravice. Prav tako ostalim narodnim manjšinam.

Končno govori o nalogah hrvatskih političnih strank v emigraciji. Poziva jih, naj v emigraciji razvijajo čim večjo delavnost na mednarodnem področju ter naj zunanji svet seznanjajo z željami in zahtevami hrvatskega naroda. Od vseh strank zahteva, da javno povedo svoje politične načrte, o njih naj se potem razpravlja. Ker pa nobena hrvatska stranka ne more zajeti vseh Hrvatov, naj bi se za vse Hrvate v emigraciji ustanovilo Hrvatsko narodno predstavništvo v izseljenstvu, v katerega bi vsaka hrvatska politična skupina poslala po enega svojega zastopnika.

Tako si zamišlja ureditev Bosne in Hercegovine Osrednji odbor bosansko-hercegovskih in sandžaških Hrvatov, ki enostavno Bosno in Hercegovino smatra za dele hrvatske države. Srbi, ki žive v teh delih so seveda drugačnega mnenja in je ravno razmejitev med Hrvati in Srbi v Bosni najtežje in najbolj sporno vprašanje med Srbi in Hrvati.

Novice iz Slovenije

Po zadnjem ljudskem štetju, ki so ga nedavno izvedli po vsej državi, ima Slovenija 1.534.000 prebivalcev, Hrvatstva 4.148.000, Srbija 7.629.000, Bosna in Hercegovina 3.274.000, Makedonija 1.404.000 in Črna gora 471.000. Jugoslavija ima torej po zadnjem popisu prebivalstva 18.512.000 ljudi. Od mest ima največ prebivalcev Beograd in sicer 587.899, drugo največje mesto v državi je Zagreb s 427.319 prebivalci, tretje Skoplje s 161.983 prebivalci, četrto Sarajeva s 142.423 prebivalci, za njim pride Ljubljana, ki ima sedaj 133.386 ljudi na šestem je vojvodinski Novi Sad s 102.385 prebivalci, na sedmem pa Reka s 100.479 prebivalci.

Esperantskega jezika se kot neobveznega predmeta uči v Sloveniji okoli 1500 dijakov. Tako so poročali na zadnjem obnem zboru Zveze esperantistov Slovenije.

S prvim aprilom so doma znova zvišali potne tarife na železnicah. Tako stanejo sedaj mesečne vozovnice za delavce in uslužbence za razdalje 1—5 km 700 din, od 6—10 km 1300 din, od 11—20 km 2600 din, od 21—30 km 3900 din, od 30—40 km 5.200 din in od 41 do 50 km 6500 din.

V Ljubljani so imeli nedavno razstavo maket in načrtov „za obsežnejše urbanistične in gradbene posege na območju središča Ljubljane“. Na tem področju bosta med drugim stali 14-nadstropna palača Metalke in Elektrotehne ter 22 nadstropni nebotičnik, ki ga bo zgradila Ljubljanska banka.

Od 30. septembra do 8. oktobra bodo imeli v Ljubljani II. mednarodni sejem gradbeništva.

Skladatelj Blaž Arnič je v začetku februarja dopolnil 60 let. Zveza Svobodnih prosvetnih društev mu je za ta življenjski jubilej pripravila slavnost v Klubu poslancev LRS, na katero so bili povabljeni tudi slovenski glasbeniki ter predstavniki raznih kulturnih ustanov. Jublanta je pozdravil predsednik Zveze Svobodnih Branko Babič in zlasti poudarjal skladateljevo delovanje kot člana glasbenega sosveta pri Zvezi Svobodnih, v imenu glasbenih delavcev iz Maribora je govoril skladatelj in zborovodja Jože Gregorc, Hinko Čop je pa Arnič k življenjskemu slavnemu čestital v imenu občine Mozirje. Za 60-letnico je skladatelj Arnič dobil kot darilo svoj portret, ki ga je napravil akad. slikar Božidar Jakac.

V Sloveniji so imeli januarja meseca hudi mraz. Najhujši je bil 27. januarja v Murski Soboti, kjer je padla temperatura na —18 stopinj Celzija. V Ljubljani so tega dne imeli —9 stopinj mraza.

Ob koncu leta 1960 je bilo v Sloveniji prijavljenih 280.381 radijskih aparatov in 4453 televizorjev. V Sloveniji pride en radijski aparat na vsake 5,7 prebivalcev.

Ljubljanska Podkovska šola je ena

PORAVALJTE NAROČNINO

najstarejših strokovnih šol na Slovenskem. Saj obstaja že 112 let. V tem času je samo dvakrat prekinila pouk in sicer med prvo in drugo svetovno vojno. Šola lahko sprejme največ 12 učencev, ki imajo v zavodu tudi vso oskrbo. Sedaj obiskuje to šolo samo 5 učencev. Zanimanje zanjo je sedaj suričo naraščanja mehanizacije začelo padati. Ohranitev te šole je pa kljub temu še potrebna. Zato sedaj razmišljajo o njeni preobnovi. Nekateri so mnenja, da bi jo priključili splošni Kovaški šoli, drugi pa vidijo zanjo najboljšo rešitev v priključitvi veterinarski fakulteti.

V slavistični reviji „Sued-Ost Forschungen“ XVIII, je nemški strokovnjak za srbohrvatski jezik in slovstvo dr. J. Scheutz o slavističnem časopisu Akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani zapisal naslednje ugotovitve: Slovenska Slavistična revija si je s svojo poudarjeno vseslovensko vsebino pridobila vodilno mesto v okviru te vrste publikacij v prostoru južnoslovenskih jezikov.“ Glede raziskovanja slovenskih narečij pa pravi, da je to raziskovanje „daleč pred drugimi med južnoslovenskimi jeziki.“

Ljubljanska opera z orkestrom in zborom je nedavno pod vodstvom dirigenta Sama Hubada izvajala sinfonično pesnitev „Noč na Monte Calvo“ od Musorgskega za gramofonski posnetek družbe Philips. Za izvedbo tega dela Musorgskega je Samo Hubad pripravil novo orkestracijo, kot solista pa sta nastopila tenorist Miro Branjnik in basist Samo Smerkolj. Mednarodna glasbena kritika je ugotovila, da je izvedba ljubljanske opere Musorgskega skladbe „sličica“ za glasbeni svet.

Umrli so. V Ljubljani: Anton Fortič, drž. uradnik v p., Jože Grdadolnik, kovinostругar, Frančiška Zajc, roj. Oblak, Jožica Ferjan, Alojz Tikvic, Vi-

SLOVENC I V ARGENTINI

BUENOS AIRES

Četrty kulturni večer Slovenske kulturne akcije v soboto 17. t. m. je bil posvečen jubileju socialnih okrožnic „Rerum novarum“ in „Quadragesimo anno“. Predaval je Rudolf Smeru, ki je v uvodu poudaril, da posveča svoja izvajanja pokojnemu sociologu in socialnemu delavcu dr. Ivanu Ahčinu, ki bi bil nedvomno najbolj poklican predavati na tem večeru, če bi še živel. Nato je v svojem predavanju najprej obširno prikazal problematiko socialnega vprašanja v devetnajstem stoletju kakor tudi pobude in tokove, ki so privedli Leona XIII., da je za tisto dobo naravnaravnost revolucionarne smernice napisal v tako preprosti, a miselno bogatih besedah. Ko je nakazal glavno vsebino okrožnice Rerum novarum, je prikazal tudi vsebino okrožnice Quadragesimo anno. Zadnji del predavanja pa je posvetil vplivu obeh okrožnic na razvoj socialnega vprašanja v Sloveniji.

CERKVENI KONCERT KVARTETA FINKOVH V SLOVENSKI VASI

Slovenci — pa tudi drugi verniki —, ki žive okoli cerkve Marije Kraljice v Slovenski vasi v Lanusu, so imeli v nedeljo, dne 18. junija, poseben užitek. Kvartet Finkovih je s sodelovanjem prof. Alojzija Geržiniča priredil cerkveni koncert. Lep sončni popoldan je privabil mnogo ljudi, ki so klopi v cerkvi v celoti zasedli.

Za koncert je bil izbran program iz del Petelina-Gallusa, Mozarta, Webra, Premrla, Mava, Gerbiča, Fauréja, Francka, Haydna in Geržiniča. Tako je kvartet (Marija, Neda, Marta in Božo Fink) najprej izvajal Petelina-Gallusa: In nomine Jesu in Gebet in Todesnot ter Mozartovo: Ave Maria. Že pri prvih akordih je izvajanje začelo v celoti z izredno globino občutja in veliko kulturo v podajanju posameznih odstavkov, da je potem izzvenelo v intimno komorno enoto iskrene prepričanosti. Če je kvartet zvenel polno in čudovito odmeval v res nadvse akustični cerkveni ladji, je bilo izvajanje terca (Marija, Neda, Marta Fink) vse prežeto s tematiko pesmi, kakor se ta očituje v pesmih Webra (Agnus Dei), Premrla

de Prepolec, ing. Adolf Šaberl, Ignacij Godina, Ivana Dimnik, Marija Petrič roj. Stadler, Nežka Porenta, roj. Pečar, Fani Nel, roj. Hartman, Matija Rode, Mirko Okoren, Marija Omahen, roj. Ličar, dr. Jernej Demšar, roj. vseuč. prof. v p., Marija Barle, roj. Grčar, Luđvik Vidic in Miha Cvikel v Kranju, Marija Klun, vdova v Kočevju, Anton Bučar, avtoprevoznik v Kranju, Olga Legvard v Celju, Janez Perc v Sevnici, Radoš Humar v Izoli, Franc Dejak, pos. in biv. trgovec z vinom v Rakitnici, Terrezija Paternoster na Studenem, Jernej Korošak, inšpektor drž. žel. v p. v Vidmu ob ščavnici Marija Keržan v Litiji in Andrej Jovan v Dravogradu.

NAROČAJTE IN ŠIRITE SVOBODNO SLOVENIJO

SLOVENC I V ARGENTINI

Po predavanju se je razvila debata.

Osebnost nove

Družinska sreča. V družini Maksa Dimnik in njegove žene Lojzke, roj. Petrač so dobili sina, ki je pri krstu dobil ime Maks-Jurij. Otroku sta bila za botra pri krstu ga. Vanda Pitterle in Vinko Pucko. Čestitamo.

† Anton Jakoš. V soboto, dne 17. junija, je po daljši bolezni umrl v Villa España v Berazategui-ju zaveden in za sleherni slovensko stvar navdušen rojak Anton Jakoš. K zadnjemu počitku so ga spremili ob veliki udeležbi rojakov v ponedeljek, dne 19. junija 1961, na pokopališče v Espeleto. Pogrebne obrede je opravil in tudi vodil pogrebni spreved g. Stanko škrbe. Rajni je bil rojen 17. januarja 1886 v Sostrem pri Ljubljani. V domovini se je vneto udeleževal v kat. prosvetnih organizacijah. Svoje otroke je vzgojil v dobrem krščanskem duhu ter so mu komunisti med revolucijo pobili sina in hčer. V Argentini je živel pri svoji sestri Angeli, por. Lovše, kjer se je v 75-letu tudi izteklo njegovo življenje. Doma žaluje za njim žena ga. Helena,

(Uspavanka Jezuščku) in Mava (Ave Pomočnica). — Sledil je vložek Gerbiča Preludij in fuga, ki ga je na harmoniju podal z vso virtuoznostjo prof. Alojzija Geržiniča. — V drugem delu koncerta je Božo Fink kot solist podal Fauréja „O salutaris“ in „Crucifixus“, nakar je v sopranskem solu Marija Fink-Geržiničeva zapela „Panis Angelicus“. Solista sta bila zlasti v višjih legah izdelana in zmagovita. Kvartet je zaključil koncert z izvedbo Geržiničeve Spremnje glasbe h Claudelovemu „Maringhera della sera“.

Koncert je bil nov dokaz napredka kvarteta, ki med nami izpolnjuje naloge komorne glasbene skupine in nam na ta način omogoča posredovanje del iz svetovne in domače glasbene literature, brez katere bi bil razvoj prave glasbene kulture nepopolen. Koncert v nedeljo je pokazal, da so taki koncerti prilika za afirmacijo in uspeh glasbene kulture med nami. Koncert v Lanusu je bil lep dogodek v kroniki naših skupnih stremeljenj in naporov. Želeti je le, da bi pobuda ne ostala osamljena.

v izseljenstvu sestra Angela, svak Andrej, nečakinje Rezka, por. Habič, Pavla, por. Koroec, č. s. Tinka in ostalo sorodstvo. Vsem izrekamo globoko sožalje, rajni pa naj v miru počiva v argentinski zemlji.

SAN MARTIN

Drugi kulturni sestanek v Slovenskem domu je bil preteklo nedeljo. Na povabilo odbora Slovenskega doma je Slovenska kulturna akcija ponovila spominsko proslavo ob desetletnici smrti dr. Antona Novačana. Sanmartinčani so napolnili malo dvorano v domu in pazno sledili predavateljem in recitatorjem. V imenu Slovenskega doma je pozdravil zastopnike SKA kulturni referent doma prof. Zupan. Takoj za

KOROŠKA

ZAKLJUČNE RPREDITVE SLOVENSkih ŠOL

Prosvetno delo na Koroškem živi razgibano življenje. Poleg številnih prosvetnih društev in Farne mladine se v prosvetnem življenju udeležujejo tudi Slovenska državna gimnazija v Celovcu in obe Gospodinjki šoli v št. Rupertu in št. Jakobu. Te slovenske šole prirejajo ob koncu šolskega leta uspele zaključne akademije in tudi pevske koncerte. S svojimi akademijami včasih tudi gostujejo po slovenski Koroški. Letos je za zaključek gospodinjkega tečaja šola v št. Rupertu pripravila razstavo in uspele akademije, ki so jo tudi ponovili. Seveda tudi Gospodinjka šola v št. Jakobu ni zaostajala in je za Rožance pripravila podobno prireditev tako kot šola v št. Rupertu za Podjuno.

Na zaključno prireditev Gospodinjke šole v št. Rupertu je prišlo veliko Slovencev iz vseh delov Koroške; med odličnimi gosti je bil tudi predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev, pa tudi sivolasi župnik Muri iz najsevernejše slovenske vasi iz Djekš.

Najprej so si gostje ogledali razstavo ročnih del in kuhinjskih izdelkov.

Vsak teden ena

SVARILLO

Simon Gregorčič

Stara mati kara me: 105
„Hčerka, hčerka mila,
slabo sem te, žalibog,
slabo izredila!“

Kjer so fantje, kjer je ples,
tja zahajaš rada,
božja služba, božji hram —
to ti ne dopada.

Le sosedovo poglej,
ta v izgled ti bodi,
pridno ona dan na dan
k božji službi hodi.

Kot zamaknjena kleči
doli v prvem stoli,
na oltar ti uprže oči
in pobožno moli.“

Skrbna mati dan na dan
svoj pouk ponavlja
ter mi hčer sosedovo
za izgled postavlja.

Jaz se pa smehljam, ker vem,
da sosedova mlada
mladega cerkovnika
gleda srčno rada.

njim je dr. Tine Debeljak orisal dr. Novačana kot slovenskega literaturnega pisatelja in dramatika. Miha Smeru je nato prečital odlomek iz Hermana Celjskega. Zorko Simčič je podal sliko Novačana kot človeka. Gdč. Marjeta Smeru je prečitala pet sonetov iz Novačanovega Petega evangelija. O Novačanu kot politiku pa je nato govoril Ruda Jurčec. Navzoči so bili s prireditelji zelo zadovoljni. V imenu Slovenskega doma se je Kulturni akciji za obisk zahvalil prof. Zupan, ki je izrazil upanje, da bodo temu obisku sledili še drugi.

Popoldne pa so gojenke pripravile odlično uspele akademije. Po pozdravni deklamaciji se je predstavil zbor gojenk, ki je pod večšo roko prof. Miheleča dovršeno zapel ventek veselih narodnih pesmi. Profesorju je uspelo v kratkih mesecih ustvariti ubran in glasovito čist zbor, ki ga je bilo veseleje poslušati. Po nastopu zbora so se gojenke predstavile z igro „Nagajiva Traudi“. Gojenke bodo prav gotovo kasneje v domačih prosvetnih društvih izpopolnjevale svoje igralske talente.

V imenu slovenskih gospodarjev se je zahvalil čč. sestram za vse delo Mirko Kumer kot predstavnik okrajne kmetijske zbornice. Akademijo je zaključila deklamacija, nato veseli raj gojenk in še slovenska narodna pesem.

Gojenke kmetijsko-gospodinjke šole v št. Jakobu pa so na zaključni prireditvi poleg razstave kuharskih in šiviljskih izdelkov uprizorile igro „Lepa Vida“. Učenci Slovenske gimnazije pa so v začetku junija v veliki dvorani Doma glasbe v Celovcu pripravili pevski koncert pod naslovom „Mladina poje“.

EMILIJAN CEVC:

KRUH

(Iz zbirke „Preproste stvari“)

Moral bi se prekrizati, preden začnem pisati o kruhu, našem velikem bratu, otroku zemlje in neba, ki ga je sam Bog držal v rokah, ga blagoslovil in razlomil — in tisti trenutek se je kruh zemlje spremenil v Rešnje Telo, me za naše čute, toda za vso vero našega srca...

Kruh, naš oče in brat, ki ustvarja ljudi in nas posvečuje!

V oknu cveto pelargonije in fuksije. Izgubljena čebela pobrenčava med svetjem.

Toplo je. Izba sladko diši. Pod napuščem čivkajo mlade lastavke.

Miza je bela kakor platno na soncu. Kakor zemlja pod goro, pričakujoča semena, počiva pod križem v skuti.

Na njej leži kruh.

Gospodarjev korak je težak. Telo se mu na lahko ziblje v kolenuh; zdi se mi, kot bi ob vsakem prestopu vzdignil no go iz lepljive spomladanske zemlje.

„Čebele nosijo,“ pravi ter se odkrije. Sivkasti lasje se mu lepijo na potno čelo in obleka mu diši po zemlji in živini.

Zivina in kmet imata poštene oči.

„No kašča bo polna, pa še od lani nam je nekaj mernikov ostalo. Rečem ti: težko je kakor kamen in debelo...“

Na žito misli. Ni mu ga treba imenovati. Vse ozračje je danes polno ene same besede:

Žito, žito, žito...

Spominjam se še, kako sva ga lani stpala v žitnico. Zagrabil ga je najprej s prgiščem ter ga sejal skozi prste, ga

gledal v soncu in senci, ga pestoval v dlaneh... Kot mati otroka, ljubi kmet žitno zrno. Sleherni mu je kakor kaplja srčne krvi.

Da, to je bilo žito, ki je nad njim bedel noč in dan, za katero je vse leto garal. Saj nič ne rečem: tudi krompir in zelje in koruza so mu prizadajali dovolj truda in skrbi, toda žito je nekaj več, mnogo več... V njem počiva lepi jesenski dan z nizkim soncem, ko je plug ob hropenju volov razparal zemlji grudi, dan, ko je s skrbnim, težkim zamahom roke sejal koščeno zrno v bleščeče razore, in tisto nedeljsko jutro, ko se je črna zemlja zelenkasto nadahnila in so priklile prve bilke mlade setve.

„Žito prikuha vedno prav na nedeljo iz zemlje,“ mi je nekoč pravil. — To je žito, za katerega je ob suši in nevihti drhtel, molil in oljčne vojvice zažigal na ognjišču. Zdaj je dozorelo in je požeto.

„Bog nas ima letos rad...“ pravi. Velika hvaležnost zveni iz teh besed.

Moževne roke so močne in začnele. Zemlja se mu je zajedla v razpokano kožo in za debele, nazaj zavihane nohte.

In s temi pozvanimi, zaguljenimi rokami prime hlebec kruha, ga z nožem trikrat prekriža, nato pa si ga pritisne na prsi, iztegne palec desnice ter zareže z nožem v hlebec, da v kruhu na lahko zajoka.

Potem položi roke na mizo in počasi použiva črni kruh. Oči se mu svetijo in izpod brk mu silijo v smehu zobje.

Vesel je, kajti njegova hčerka je včeraj rodila sina. Jutri ga ponesejo h

krstu in v veži že pripravljajo moko za krstni kruh; jutri ga bodo podarili prvemu beraču, ki ga bodo srečali gredeč v cerkev. Zakaj že na prvi poti izpod domače strehe naj se otroku vtisne v srce, da celo v tej lepi vasi pod gorami marsikaka usta stradajo kruha in da tem ne sme zapirati rok. Še preden bo dete obhila krstna voda, mora že vedeti, da nam je Bog kruh podaril, da mu ga vsaj košček vrnemo v roke njegovih ubogih, kajti vse prejemamo le v svojo veliko zadolžitev.

V veži ropotajo lonci in nekdo s hruščem premika veliko krušno kadunjo. Res na verigi laja na nekoga, ki gre mimo hiše.

Skozi okno vidim vas in vodnjak na vreteno. Pred hlevom sedijo žančje. Iz roke v roko si podajajo hleb in nož in steklenico z jabolčnikom. Sonce jim sije v obraz in dekleta se smejejo z rdečimi lici ter kažejo boste noge.

Tedaj čutim, da je v kruhu tudi strast dekleta, ki je pri četvi objelo snop in si ga priželo na prsi. V kruhu je razvpetost krvi v večerni senci med snopi in moč mlinskih kamnov. Tudi bridkost smrti.

Vse je zajeto v globoko soglasje.

Slava življenja kipi. Čutim težo oračevega koraka in pradavnega giba sejalčeve roke, težo zemlje, težo ljubezni in objema, težo teles nesečih mater, težo močne živine, težo dela in skrbi, težo življenja in smrti.

Neslišno zori čas.

Iz zdelanhi rok žari spokojna moč. In sredi vsega kroži kruh v svoji tvečni dobroti kakor razdajajoča se žena. Zelo blizu je od človeka do človeka.

Mlinski kamen je dopolnil nalogo.

Mati je vzela moko in vodo in kvas in sol; prekrižala je najprej sebe, potem vodo in ko je z rokami, ki so še pravkar greble po zemlji in molze živino, umesila testo, zahlo kakor puh in telo novorojenčka, ga je še enkrat prekrižala... „Bog in sveti križ božji in Sveti Duh!“ je rekla. Potem je testo vzhajalo ob ognjišču ter raslo kakor božji blagoslov. Sam Sveti Duh ga je vzdigoval, saj so otroci videli mehurčke, ki so se delali v testu. Takrat so morala biti vsa vrata zaprta, še človeška beseda si ni upala zmotiti tišine in nihče se ni smel začuditi. Nekaj novega se je porajalo v hiši, veliki obred je posvečeval vso družino. Zdaj je bila svečenica mati, saj je morala storiti nad kruhom več križev kakor duhovnik pri sveti maši; vsak hleb je še enkrat prekrižala, preden ga je položila v pehar, in preden je pogrebila žerjavico iz razbeljene peč, je molila. Vsak hlebec je pobožala, ko ga je vsadila v razžarjeno žrelo peč, in ko je peč zaprla, je pokleknila pred isteje ter molila tri očne za duše v vica... Ne, človek ne more brez božje pomoči preustvariti stvari moke v veliko hrano, katere samo ime že zveni kot molitev.

Tisto popoldne je vsa hiša dišala po mladem kruhu in nekaj prazničnega je leglo na ljudi.

Ko sem bil še majhen, sem strašno rad glodal krajec. Bil je še topel in dišeč in tako lepo se je lomil in pokal v rokah. Veliko luknjo sem izdolbel vanj, kajti najprej sem vselej pojedel sredičo.

Po večerji je mati pregnila kruh z rdečepogostim prtom in po prstih stopila v sobo.

„Pst, kruhek je šel spat!“
Tedaj se nam je v srca naselila tiha misel o dobrem kruhu, ki počiva v šrambi in spi kakor utrujen človek. Nihče izmed nas si ni upal tedaj več prositi za kruh.

Bog ve, če matere še ponavljajo te besede večer za večerom svojim otrokom. Za nas je bila pravljica, lepa, sanjava pravljica kakor o začarani Trnuljčici. Toda tolažila nas je misel: „Jutri se bo kruhek spet prebudil...“
Potem smo poglobili tudi mi.

Prav zdajle pestujejo otroci ob ograji velike kose kruha v naročju. Sedijo na tleh in vsi molčijo. Z obema rokama držijo kruh ter si ga nosijo v ustom, da si pol lica zakrijejo z njim. Potem ugriznejo vanj. Če pače komu kosce na tla, ga pobere in poljubi. Tudi mi smo delali tako svoje dni.

Okraj potoka stojijo na rumenem strnišču veliki snopi s težkimi klasi in čakajo mlatilnice. Naslonjeni so drug na drugega kakor speči težaki.

Oblaki na nebu se komaj pregibljujejo.

Vedno globlje se sklanjam. Misli mi postajajo podobne kepi masne zemlje. O dobri kruh, čemu naj te primerjam!

Nekoč sem gledal pod drobnoogledom fizičlov list, ki sem mu olupil rahlo spodnjo kožico. Živozelene celice so živlele pod mojim odesom — dihale so, reža je utripala poleg reže, življenje jih je preplavljalo.

Na ta list moram misliti ob tem velikem kosu črnega kruha.

(Nadaljevanje na 4. strani)

SLOVENCI PO SVETU

BRAZIL

Družino inž. Jožeta Bavdeža in ge. Sonje Marije Čopove je razveselil prvorojenec Marko. Krstni boter je bil g. Rado Malgaj. Družina Bavdeževa živi začasno v Cuiabá, v glavnem mestu države Mato grosso, kjer gradi inž. Bavdež guvernerjevo palačo.

Zaradi specializacije v atomski medicini se je mudila nekaj časa v Sao Paulo zdravnica dr. Marjeta Tumova, žena zdravnika dr. Milana Tume. Oba se posvečata svojemu poklicu v mestih Niteroi in Rio de Janeiro.

Otroci slovenskih staršev so kot drugod po svetu tudi v Brazilu na splošno med prvimi v šoli. Tako je n. pr. Erika Gabrijele Borštnar bila lani najboljša učenka na ljudski šoli in je dobila odlikovanje od guvernerja države Sao Paulo. Njena sestra Brigita Eva je bila v vseh štirih letih gimnazije vedno najboljša učenka z najvišjimi možnimi redi in je zato dobila štipendijo za enoletno študij na poljubni višji srednji šoli.

V Ribeirão Preto živi vnuk slovenskih priseljencev Elij Marinšek, ki je leta 1939 z 11 leti bil najmlajši letalski pilot na svetu.

NAD 3000 STRANI PODROBNEGA OPISA SLOV. NARODNEGA OZEMLJA

Znani zemljepisec in zgodovinar dr. Anton MELIK, član Slovenske akademije znanosti in umetnosti, rojen 1. 1. 1890 v Črni vasi pri Ljubljani, se je že pred vojno odločil, da bo natančno popisal vso Slovenijo. Najprej je izdal nekaj pregled (Slovenija, Geografski opis, I. Splošni del, 1. zvezek 1935, 2. zvezek 1936), leta 1954 pa je izšla njegova prva knjiga opisa posameznih pokrajin naše domovine, in sicer Slovenski alpski svet. Na 606 straneh prikazuje slovenski visokogorski svet in vso Koroško ter Rezijsko dolino. Naslednja leta je Slovenska Matica izdala še ostale knjige: Štajerska s Prekmurjem in Mežiško dolino (1957, 594 strani), Posavska Slovenija (1959, 595 strani) in Slovensko Primorje (1960, 546 strani).

To delo je edinstveno te vrste, lahko bi rekli, da je življenjsko delo dr. Melika. Gotovo ima veliko znanstveno vrednost, zlasti ker je precej strani posvečenih geološki sestavi tal. Mnogo je tudi izbranih slik, zemljevidov in grafikonov in zelo dosti podatkov iz narodnega gospodarstva (celo število delavcev v tovarnah). Ponekod je nekaj slavospevov „socialistični stvarnosti“, a to ne sme nikogar motiti, ker brez takih vložkov knjige verjetno ne bi mogle iziti. Uporabnost tega dela je še toliko večja, ker je nenavadno natančno obdelano tisto naše ozemlje, ki je ostalo pod Italijo, Avstrijo in Madžarsko (184 strani ima n. pr. samo

KRUH

(Nadaljevanje s 3. strani)

Vgriznem vanj. Čutim okus po žitu, po soncu, po dežju, po zemlji, po kvasu. Rahlo kiselkast in sladak je ta okus. Poln je plodne moči. Uživam ga z jezikom, z nebom, z grlom. Nočem, da bi mi ušel le najmanjši izmed teh zvestih zemeljskih okusov. Z vso bolečino svoje biti moram občutiti silo, ki jo odkrivajo, silo, ki leži v zemlji in ljudem, to blaznost in izbruh življenja. Tisto najvišje, divjo, obupno blaznost, ki sem jo nekoč doživel v strmi rebri ob stari bukvi: Deževja so izprala zemljo okoli nje in videti ji je bilo korenine, razgaljene v strastni borbi, ki so se kakor debele, zvite vrvi zažrle v zadnje blazine prsti. Bile so kakor poslednji krč umirajočega, ki hoče živeti, živeti po vsej sili; kakor krik zadnje volje, zbite in nakopičene kakor neurje v temnih oblakih. Kar bal sem se, da se bo dobo vsak trenutek razletele in uničile vse okrog sebe kakor ognjenik, ki nenedoma izbruhne. Celo veje so se drevesu razrasle prav pri tleh, kakor bi bile prihitele koreninam na pomoč. Sama zgnetenata sila in moč! Drevo je moralo z vsem obupom stisniti zobe, da je lahko butilo iz sebe tako moč... Ne, beseda ne prenese tega, kar bi rad izkričal sebi in tebi in vsemu svetu. Moral bi vpiti in rjuti... V kruhu je ena sama velika zapoved: Živeti! Rad bi ga razdal slehernemu, ki bi potrkal na moje duri. Z najostrejšim nožem bi ga odrezal, z divjo radostjo nad življenjem, katero bi daroval... In vsi bi stali okoli mize ter uživali kruh. To bi bilo kakor pesem Marsijeve piščalč nad večnim končevanjem in večnim začevanjem...

Počasi pogledam hlebec; na dlani mi ostane zarumenela moka, ki se drži skorje.

Tiho ponavljam:
„Ostani z nami, bodi nam zvest, lepi, dobri kruh...!“

ZDRUŽENE DRŽAVE AMERIKE

V družini vseuč. prof. dr. Jožeta Velikonje v Carbondale, Illinois, so 26. maja dobili sinčka Petra. Čestitamo.

Prosveta Baragovega doma v Clevelandu je imela v dvorani pri slovenski fari Sv. Vida veliko prosvetno prireditev, na kateri so nastopili: pevska zbor Korotan in Slavček in Dramatsko društvo Liliija. Pevski zbor Korotan je za uvod zapel dve narodni. Posebno je vžgala „Bohinjska himna“. Od pevskega zbora Slavček je pa nastopil duet gđ. Breda Osenar in gđ. Cvetka Pečkar ob spremljavi M. Savernika na goslih in gđ. Bernardke Fortuna s klavirjem. Po koncertnem delu je nastopilo Dramatsko društvo Liliija z uprizoritvijo „Svoje glavčka“. Nastopili so Avgust Dragar v vlogi gostilničarja Potokarja, njegovo hčerko Polonico je igrala gđ. Zdenka Mejačeva, vlogo Cilke gđ. Milena Dolenc, hlapca Jožo Ivan Hauptman, gorskega vodnika Toneta Ivan Jakomin, letoviščar Izak Kohn iz Zagreba je pa bil Srečko Gaser. Vsi igralci so se potrudili, da je uprizoritev res lepo uspela. Zlasti nastopi Srečka Gaserja v vlogi letoviščarja Kohna so vzbujali v dvorani veselo razpoloženje.

Celovška kotlina). Na koncu avtor navaja vire. Človek se kar čudi, koliko jih je zbral (41 strani za navedene 4 knjige).

Skoda, da ni več mogoče dobiti prve knjige (Slovenski alpski svet). Prav tako je razprodan tudi pregled, ki je izšel 1. 1935 in 1936. Ta pa je pravzaprav že zastarel, ker so od takrat nastale velike spremembe. To ugotavlja sam avtor v uvodu knjigi Slovenski alpski svet in pravi, da bo na koncu izdal nov (popravljen in razširjen) splošni del.

L. 1958 je Državna založba Slovenija izdala tretjo, predelano in razširjeno izdajo Melikove Jugoslavije (675 strani). V tej knjigi lahko vsakdo najde najvažnejše podatke, ki se nanašajo na Slovenijo.

S. R.-r.

PO ŠPORTNEM SVETU

II. šahovski turnir „Jože Šinkovec“
Dne 25. t. m. ob 15 h v Mladinskem domu otvoritev turnirja, posvečenega spominu pokojnega Jožeta Šinkovca, člana Mladinskega doma, ki je vse svoje mlade sile posvetil študiju in širjenju te kraljevske igre. K letošnjemu turnirju se je posrečilo pritegniti poleg zastopnikov posameznih šahovskih sekcij iz naših domov tudi najmočnejše šahiste iz nekdanjih taboriških turnirjev.

Lani sta si osvojila naslov prvaka in s tem prehodni pokal (dar Našega doma v San Justu) Jože Marolt in Janez Krištof, ki sta si delila prvo mesto. Težko bi se dalo predvidevati, kdo si ga bo letos, kajti borba med enajstoričarji bo huda in gotovo polna presenečenj.

Razen prvih treh tekmovalcev, ki bodo prejeli tudi denarne nagrade, dobe vsi tekmovalci spominske medalje (dar Mladinskega doma), igralca izbrane najlepše partije v turnirju vsak po en umetniški kipec kiparja Franceta Ahčina, narejen prav za to priložnost, medtem ko bodo vsi tekmovalci še nagrajeni z lepimi praktičnimi darili.

Kakor je razvidno iz splošnih določil in pravilnika, ki ju je vodstvo turnirja razposlalo igralcem, je namen tega turnirja tudi ta, da se še bolj razširi med nami ta borbeni miselni šport, pa tudi, da se ob njegovi izvedbi začne postavljati osnove za nujno potrebno Slovensko šahovsko zvezo.

Vsi ljubitelji šaha — iskreno vabljeni! Za kakršne koli informacije sta na razpolago vodji turnirja: Janez Krištof (tel. 31-6435) in Zorko Simčič (tel. 37-2354).

Negometna tekma med odsekom SFZ Morón in San Martín je bila v nedeljo, 18. junija, na Don Boscovem igrišču v Ramos Mejia. Pričela se je ob 15.30. SFZ Morón so zastopali: M. Kunčič, J. Avguštinčič, G. Petkovšek, T. Mežnar, J. Tušek, J. Tomazin (1. polčas), F. Tomazin, J. Savelli, I. Majhen, T. Žakelj, K. Avguštinčič in J. Babnik (2. polčas); SFZ San Martín pa: J. Berčič, D. Belčič, L. Petkovšek, M. Jesenovc, T. Masič, N. Terčič, F. Žigart, J. Boltežar, B. Kodrič, E. Mišič, M. Boltežar. Sodil je B. Kovač, član moštva Mladinskega doma. Tekma se je končala z rezultatom 4:1 za SFZ Morón. Gole so zabil: K. Avguštinčič, I. Majhen, K. Avguštinčič in J. Babnik za Morón; F. Žigart pa za San Martín.

Argentinsko moštvo v Evropi: V Firenci je italijansko nogometno moštvo prepričevalno premagalo Argentino s 4:1. Argentinsko moštvo je igralo zelo slabo. Po porazu proti Španiji so vsi pričakovali, da bodo Argentinci zaigrali bolj s srcem, pa so še bolj odpovedali. Tudi italijansko moštvo ni pokazalo kaj posebnega, čeprav je doseglo izdatno zmago.

Ob tem porazu se govori, da sta trener Spinetto in Moguilevski podala

ostavko, ki naj bi postala veljavna ob vrnitvi moštva v Argentino. V Argentini pa se tolažijo, češ da so Argentinci zabilj 4 gole, Italijani pa samo enega: Sivori in Loloacno, ki sta nastopila v italijanskem moštvu, sta Argentince, edini „italijanski“ gol pa je padel iz enajstmetrovke.

V ponedeljek se je Argentina v Brnu delno rehabilitirala. S čehoslovaško reprezentanco je igrala neodločeno 3:3.

Evropsko košarkarsko prvenstvo: V začetku maja je bilo v Beogradu evropsko prvenstvo v košarki, ki se ga je udeležilo 19 držav. Prvak je postala ZSSR, drugo mesto je osvojila Jugoslavija, slede Bolgarija, Francija, ČSR, Madžarska, Romunija, Belgija, Poljska, Turčija, Izrael, Vzh. Nemčija, Španija, Finska, Nizozemska, Zahodna Nemčija, Grčija, Švedska, Anglija.

V finalni tekmi je ZSSR premagala Jugoslavijo s 60:53. V moštvo Jugoslavije sta igrala tudi Slovenca Daneu in Kandus. Sovjetski trener je izjavil da bi bila Jugoslavije še bolj nevaren nasprotnik za osvojitve naslova, če bi imela še rezervno petorko tako močno, kot so Korač, Daneu, Kanduš, Nikolić in Gordić.

Zanimiva so bila poročila sovjetskih dopisnikov, ki so prirediteljem očitali — amerikanizem in zahodnjaški plagiat. Spodtaknili so se nad zgradbo beograjskega sejma, v kateri so igrali tekme.

OBVESTILA

Odbor sanmartinskega odseka SFZ želi proslaviti svojo ustanovitev s čajanko, ki bo v nedeljo, 25. junija ob 16 popoldne v prostorih Slovenskega doma v San Martín, ulica Córdoba 129. Na to čajanko vabi odbor vse fante in vsa dekleta iz Buenos Airesa in okolice v svrhu medsebojnega spoznanja in izmenjave misli. Odbor.

V kulturni večer SKA se bo vršil v soboto 1. julija ob 7 zvečer pri Bullrichu, Sarandi 41, Capital. Predaval bo prof. Lojze Geržinič o sodobni glasbi. Predavanje bo spremljala reproducirana glasba.

Jugoslovansko Sokolsko društvo v Argentini vabi vse slovenske, hrvatske in srbske rojake na veliko Viševdanskoproslavo, ki bo dne 8. julija ob 21.30 v veliki dvorani Jugoslovanskega doma, ul. J. M. Nuñez 1751 v Dock Sudu. Vljudno vabi pripravljani odbor.

DENTIST - ODONTOLOG
DR. JOŽE ZAJC

ordinira v Loma Hermosa ali Churrucua ob ponedeljkih, sredah in petkih od 14 do 19. Ordinacija je v ulici San Javier, dve kvadrli od avtobusne postaje šte. 166 v smeri slovenskega naselja.

Dohod je mogoč: iz San Martina z omnibusom 166 in s kolektivni 7 in 57; iz Ramos Mejia s kolektivom 182 do Campo de Mayo in nato s kolektivni 7 ali 57 do Churrucua.

Podrobnejše informacije v Baru Evropa ob avtobusni postaji Churrucua in pa na domu: Avda de Mayo 689 v Ramos Mejia, vsak terek in četerek od 9 do 11. Telefon 658-4026

JAVNI NOTAR

Francisco Raul Cascante

Escribano Público
Pta. baja, ofic. 2.
Cangallo 1642

T. E. 35 - 8827 Buenos Aires

Igralska družina društva
Slovenska vas
bo igrala

ljudsko igro v 5. slikah s petjem

ČRNA ZENA

v soboto, 1. julija 1961 ob 19 in
v nedeljo, 2. julija 1961 ob 15.

Lepo vabljeni! Odbor

SLOVENSKO
TRGOVSKO PODJETJE

P. NOVAK - J. SEME - T. BIDOVEC

VSE ZA DOM

..Hladilniki, pralni in šivalni..
stroji, štedilniki, sesalci, peči,
loščilci Edelweiss, mešalniki,
radio aparati, ojačevalci in vse
v to stroko spadajoče predmete

GOSPODINJE, NE POZABITE,
DA IMAMO NA RAZPOLAGO
SERVICE IN VSE VRSTE
KUHNJSKE POSODE

Propagandna cena \$ 23.900.—

Odperto tudi v soboto popoldne

Cerito 2245 Avda. de Mayo 2416
Lomas del Mirador Ramos Mejia

LOJZE NOVAK

IZKLJUČNO ZASTOPSTVO

Bumar, SRL

Av. de Mayo 302 — Ramos Mejia
T. E.: 658-7083

Vam nudi vse to najboljše kakovosti
in najboljših znamk na dolgoročno od-
plačevanje brez jamstva drugih oseb.
Kličite po telefonu in se boste pre-
pričali. Pridem tudi na dom. In ne
pozabite: Nudimo samo prvostvo
blago.

ESLOVENIA LIBRE

Editor responsable: Milos Stare

Redactor: José Kroselj

Redacción y Administración:
Ramón Falcón 4158, Buenos Aires,
Argentina

FRANQUEO PAGADO
Concesión N° 5775
TARIFA REDUCIDA
Concesión N 3824

Registro Nacional de la Propiedad
Intelectual No. 650854

Naročnina Svobodne Slovenije za leto
1961 za Argentino \$ 430.—

Talleres Gráficos Vilko S. R. L., Estados
Unidos 425, Bs. Aires, T. E. 33-7213

SLOVENSKI CERKVENI PEVSKI ZBOR IZ SAN JUSTA

priredi ob

DESETLETNICI

KONCERT NARODNIH IN PONARODERLIH PESMI

v nedeljo, 25. junija, ob 17 v dvorani sester
dominikank poleg farne cerkve v Ramos Mejia.

Dirigent g. Štefan Drenšek

Nabavite si vstopnice v predprodaji!

JUGOSLOVANSKO SOKOLSKO DRUŠTVO V ARGENTINI

vabi vse slovenske, hrvatske in srbske rojake z družinami na

VIDOVDANSKO PROSLAVO

ki bo v soboto, 8. julija 1961 z izbranim sporedom v dvorani Jugo-
slovanskega doma, ul. J. M. Nuñez 1751 v Dock Sudu.

Začetek ob 21.30

Vstopnina: Prostovoljni prispevki

Vstop samo s povabilom.

Pripravljani odbor

Umrli nam je v soboto, dne 17. junija 1961, ob 13.30 popoldne
predragi mož, brat, svak, strij

gospod JAKOŠ ANTON

K zadnjemu počitku smo ga spremili v ponedeljek, 19. junija
1961 na pokopališče v Espeleto s pogrebno mašo v Marijini cerkvi
v Villa España.

Nedoumljiva božja Dobra je odločila, da je omahnil v tujo
zemljo, da se je dopolnila njegova žrtev — neizmerna ljubezen do
rodne grude, kjer bi tako rad počival, da bi ležal bliže — sina in
hčerke — mučencev.

Helena, žena; Angela, sestra; Andrej, svak ter
nečakinje: Reza, por. Habič, Pavlina, por. Korošec,
č. s. Tinka, Mimi Jakoš ter nečaka Stanko in
Srečko Jakoš in ostalo sorodstvo.

Bizovik, Dobrunje, Berazategui.

Z globoko žalostjo sporočamo, da nas je dne 17. junija zapustil
najstarejši član male slovenske skupine v Berazategui-ju in okolici

gospod JAKOŠ ANTON

Pokojni je bil zaveden Slovenec in domoljub, čeprav je dolga
leta življenja preživel v tujini. Nobena žrtev mu ni bila prevelika za
slovenske in verske ideale. Kljub visoki starosti in boleznim je z navdu-
šenjem pristopil kot član pred kratkim ustanovljenega krajevnega
društva. Hotel je, da bi se mladi slovenski rod v izseljenstvu ne izgubil,
kot se ni izgubil on.

Gospod Bog naj mu vse obilno poplača in naj mirno počiva v
argentinski zemlji.

Berazategui, 18. junija 1961.

Slovenski dom, Berazategui

Po daljšem trpljenju je dobro pripravljen na smrt dne 17. junija
1961 preminul član Društva Slovencev

gospod JAKOŠ ANTON

Zavednega in za dobro slovensko stvar vedno navdušenega rojaka
so položili k zadnjemu počitku v ponedeljek, dne 19. junija 1961, na
pokopališču v Espeleti.

Naj počiva v miru v argentinski zemlji. Spomin nanj med nami
bo ostal vedno živ.

Buenos Aires, 19. junija 1961.

Društvo Slovencev